

Het Geldverdeelspel

Korte omschrijving

De klas krijgt uitleg over het budgetrecht van de Tweede Kamer. Daarna gaan leerlingen in groepjes het geld van Nederland verdelen over de verschillende posten.

Duur

40 minuten

Leerdoelen

- De leerlingen weten dat elk jaar na Prinsjesdag het geld opnieuw wordt verdeeld en dat de Tweede Kamer hierover mag beslissen.
- De leerlingen ervaren dat er maar één zak geld is. Als er ergens geld bij moet, moet er ergens ook geld vanaf (of de belastingen moeten worden verhoogd).

Benodigheden

- Per groepje een A3 met alle begrotingsposten
- 9 A4-vellen met per vel één begrotingspost
- 75 fiches per groepje¹
- Eventueel: computer en scherm

Tip: Heb je geen fiches bij de hand? Gebruik dan bijvoorbeeld paperclips, magneten of lucifers.

Vorbereiding vooraf

- Bekijk het NOS Journaal, het NOS Jeugdjournaal en/of het NOS Journaal in Makkelijke Taal van dinsdag 15 september. Deze kun je eventueel gebruiken om ter inleiding van de les beelden van Prinsjesdag te laten zien.
- Verzamel de materialen.
- Zet de tafels eventueel alvast klaar in groepjes voor 4 tot 5 leerlingen.

¹ Dit lijkt misschien een erg groot aantal fiches per groepje, maar voor het leereffect heeft dit echt de voorkeur. Pas met deze hoeveelheid fiches wordt het verschil tussen de verschillende kleinere begrotingsposten goed zichtbaar.

Bronnen

De bedragen in deze handleiding zijn gebaseerd op de Miljoenennota voor 2026, gepresenteerd op Prinsjesdag 2025. Een overzicht hiervan is te vinden op de website van de Rijksoverheid:

[Samenvatting Miljoenennota 2026 | Rijksoverheid.nl](#).

Stappenplan

1. Vraag de leerlingen of ze op televisiebeelden hebben gezien van Prinsjesdag. Laat leerlingen beschrijven wat ze gezien hebben. Hebben de leerlingen ook gezien dat de minister van Financiën (Eelco Heinen) een koffertje naar de Tweede Kamer bracht?

Tip: Je kunt een stukje journaal terugkijken van dinsdag 15 september waarin ook delen van de troonrede en de presentatie van de miljoenennota aan de Tweede Kamer worden getoond. Denk bijvoorbeeld aan het [NOS Journaal](#), [NOS Jeugdjournaal](#) of het [NOS Journaal in Makkelijke Taal](#).

2. Leg uit dat de 150 Tweede Kamerleden na Prinsjesdag gaan beslissen hoe het geld verdeeld wordt in Nederland. De Tweede Kamerleden zijn namelijk door ons gekozen bij verkiezingen. Zij mogen namens alle Nederlanders beslissingen nemen. Ze mogen stemmen over wetten, maar ook over waar het geld aan besteed moet worden.

Als je een stap verder wilt gaan, kun je uitleggen dat de ministers een voorstel opschrijven voor hoe het geld verdeeld moet worden (de miljoenennota). Dat voorstel presenteren ze op Prinsjesdag aan de Tweede Kamer. De Tweede Kamerleden mogen daarna beslissen of ze het hiermee eens zijn, of dat ze nog wijzigingen willen doen. Alleen als een meerderheid van de Tweede Kamer het eens is met het voorstel, wordt het goedgekeurd.

Mocht je al eerder aandacht hebben besteed aan de Eerste Kamer in de les, kun je nog vertellen dat ook de meerderheid van de Eerste Kamer het eens moet zijn met het voorstel. Anders is onze suggestie dat je dit achterwege laat.

3. Leg uit dat de leerlingen straks Tweede Kamerleden spelen en het belastinggeld van Nederland mogen verdelen.
4. Verdeel de leerlingen in groepjes van 4 of 5 personen. Geef elk groepje een A3 met 9 verschillende begrotingsposten erop.
5. Neem de verschillende onderwerpen door waaraan leerlingen geld kunnen geven. Doe dit aan de hand van de 9 A4-vellen met op ieder vel één begrotingspost. Vraag per post om een aantal voorbeelden van wat er onder de post zou vallen. Zorg bij weinig tijd dat je in ieder geval de post 'sociale zaken' en 'ontwikkelingssamenwerking' voor de leerlingen hebt verhelderd.

De posten zijn: leger, natuur, veiligheid, sport en cultuur, gezondheid, ontwikkelingssamenwerking, onderwijs, sociale zaken, en vervoer.

NB: Er zijn natuurlijk nog meer begrotingsposten, maar laat deze nuancering voor nu nog even achterwege.

6. Vertel dat de leerlingen in groepjes 375² miljard mogen verdelen over de 9 posten. Zij zijn nu de Tweede Kamerleden. Ze mogen hiervoor per groepje 75 fiches verdelen over de verschillende begrotingsposten die op het A3-vel staan. Ieder fiche is 5 miljard euro waard. Dit is bij elkaar opgeteld het geld dat Nederland ongeveer uitgeeft aan deze posten. Vraag ook hoeveel miljoen een miljard is (antwoord: 1000).
 7. Laat de groepjes het geld verdelen. Als een groepje klaar is, mogen zij op het A3-vel aangeven aan welke drie posten ze het meeste, en aan welke posten ze het minste geld hebben uitgegeven, en waarom.
 8. Leg ondertussen de 9 losse A4-vellen met de begrotingsposten op de grond.
 9. Als de leerlingen helemaal klaar zijn, vraag je aandacht voor de begrotingsposten die op de grond liggen. Vraag per groepje iemand om bij de post te gaan staan waar zij het meeste geld aan hebben gegeven. Van elk groepje staat er dan iemand bij een post. Kijk naar de verschillen en overeenkomsten en vraag naar hun motivatie. Laat de leerlingen weer gaan zitten.
 10. Aansluitend vraag je of iemand anders uit elk groepje bij de post wil gaan staan waar het minste geld naartoe is gegaan. Kijk opnieuw naar de verschillen en overeenkomsten en vraag naar hun motivatie.
 11. Bij voldoende tijd: Inventariseer hoeveel fiches de verschillende groepjes hebben uitgegeven per post en noteer dit op de A4-vellen met begrotingsposten. Bereken met de klas het gemiddelde aantal munten van de klas per post en noteer dit ook. Leg eventueel steeds dat aantal fiches bij de post op de A4-vellen, of vraag een leerling dit te doen.
 12. Bespreek met de leerlingen het eindresultaat. Concludeer wat de top drie van de klas is voor de posten waar het meeste en minste geld aan uit wordt gegeven.
 13. Open de PowerPoint waarop te zien is hoeveel geld de regering vorig jaar aan de verschillende posten wilde uitgeven. En hoeveel fiches dat zouden zijn in dit spel. Bespreek de overeenkomsten en verschillen tussen hun begroting en de echte begroting met de leerlingen.
- NB:* De tabel is een vereenvoudigde weergave van de begroting. Bij sommige posten zal het niet helemaal helder zijn wat er precies onder valt.
- Tip:* Indien gewenst, kun je bij dia 2 in de PowerPoint het gemiddeld aantal fiches van de klas per post invoeren. Zo worden de verschillen zichtbaar.
14. Leg uit dat je vaak helemaal niet doorhebt hoe duur sommige dingen zijn. Vertel ook dat wanneer we besluiten dat er ergens meer geld naartoe moet, bijvoorbeeld naar het leger, dat er dan bij een andere post wat geld weg moet.

² De uitgaven in de begroting van 2026 bedragen in totaal 486,3 miljard. In het spel zijn echter niet alle rijksuitgaven verwerkt. Een aantal posten hebben we weggelaten, zoals gemeente- en provinciefonds, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, asiel en migratie, rentelasten en overig. Vandaar dat we hier werken met een totaalbedrag van ongeveer 375 miljard.

15. Eventueel kun je hier ter verdieping uitleggen dat alles betaald moet worden door belastingen. Als je ergens meer geld aan uit wilt geven en nergens minder geld aan uit wilt geven, dan moeten de belastingen omhoog.
16. Kom terug op de actualiteit en leg uit dat het geld elk jaar opnieuw wordt verdeeld. De Tweede Kamer zal in de periode na Prinsjesdag veel gaan vergaderen over het voorstel dat de ministers hebben gedaan (de Miljoenennota) en wat zij nog willen veranderen aan dit voorstel.

Bijlage: Tabel begrotingsposten

Begrotingsposten in het spel	Begrotingsposten volgens overzicht Rijksoverheid	Echte begroting 2026 (in miljarden)	Afgerond aantal fiches (1 fiche = 5 mld)
Leger	Defensie	34,5	7
Natuur	Alleen uitgaven die redelijk direct met natuur samenhangen; niet de hele landbouwbegroting	Ca. 1-2 mld	1*
Veiligheid	Justitie en Veiligheid	16,8	3
Ontwikkelingssamenwerking	Alleen ontwikkelingssamenwerking, niet heel Buitenlandse Zaken	Ca. 3,6	1*
Gezondheid	Zorg	119,5	24
Onderwijs	Onderwijsdeel van OCW (cultuur hebben we ondergebracht bij sport)	53	10
Sociale Zaken	Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	124,7	25
Vervoer	Verkeer, vervoer en infrastructuur	14,9	3
Sport en cultuur	Sport en cultuur	Ca. 1,8	1*
	Gemeentefonds, Provinciefonds, en Btw-compensatiefonds; Rentelasten; Asiel en Migratie; Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; Overig; Klimaat en Groene Groei; Financiën; Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties; Economische Zaken.	120	Dit nemen we niet mee in het spel, maar je kunt op het einde wel benoemen dat er nog meer posten zijn.
			TOTAAL: 75 fiches

*Eigenlijk is het bedrag lager dan €5 miljard, dus minder dan 1 fiche, maar we wilden deze post niet helemaal laten verdwijnen. Als je geen fiches maar bijvoorbeeld lucifers gebruikt, breek deze dan en leg een stukje van het stokje op de begrotingspost.

Dit overzicht is gebaseerd op de samenvatting van de Miljoenennota 2026: [Samenvatting Miljoenennota 2026 | Rijksoverheid.nl](#).